

Rätt och möjligheter för befattningshavare vid Säkerhetspolisen att ta del av känsliga personuppgifter i centralregistret (Ärende 2009-15-3)

BAKGRUND

Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten beslutade den 11 november 2009 att granska befogenheter och möjligheter för befattningshavare vid Säkerhetspolisen att ta del av känsliga personuppgifter som registrerats i centralregistret. Den undersökning som nämnden gjort i detta ärende har primärt inte tagit sikte på olika frågor som rör uppföljning m.m. av åtkomst till uppgifter i centralregistret.

RÄTTSLIG REGLERING

Polisdatalagen (1998:622) innehåller inga särskilda bestämmelser om tillgång till personuppgifter (bestämmelsen i 5 § rör behandlingen av känsliga personuppgifter generellt). En sådan bestämmelse finns emellertid i 13 § polisdataförordningen (1999:81) enligt vilken direkt åtkomst till uppgifter i SÄPO-registret eller till uppgifter som i annat fall behandlas automatiserat hos Säkerhetspolisen, t.ex. centralregistret, ska vara förbehållen de personer som på grund av sina arbetsuppgifter behöver information om sådana uppgifter. Några särskilda regler för åtkomsten av just känsliga personuppgifter finns däremot inte i förordningen. För att en befattningshavare ska få ta del av känsliga personuppgifter fordras alltså endast att han eller hon har behov av uppgifterna för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter.

Rikspolisstyrelsen har utfärdat föreskrifter och anvisningar om tillgång till uppgifter samt behörighetskontroller och loggning i polisens IT-system. Där framgår bl.a. att det i det enskilda fallet ska vara sannolikt att användningen av en uppgift ska vara till nytta för arbetets genomförande samt att endast den som i sitt arbete har behov av uppgifterna i ett system får ha behörighet till detsamma. Om ett sådant behov inte längre föreligger för en befattningshavare, ska behörigheten omgående tas bort så att användaren inte längre kan utnyttja systemet. Därutöver har Säkerhetspolisen utfärdat interna styrdokument som i huvudsak överensstämmer med Rikspolisstyrelsens föreskrifter.

I den nya polisdatalagen (2010:361), som träder i kraft den 1 mars 2012, finns särskilda bestämmelser om tillgången till personuppgifter (se t.ex. 5 kap. 4 § och 2 kap. 11 §). Den nya lagen innehåller vidare en delegationsbestämmelse som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela närmare föreskrifter i detta avseende. I den nya polisdataförordningen (2010:1155) ålägger regeringen även de olika polismyndigheterna att inom den egna myndigheten ansvara för att skapa rutiner för tilldelning, förändring, borttagning och regelbunden uppföljning av behörigheter för åtkomst till personuppgifter. Av förordningen framgår också att Rikspolisstyrelsen får meddela närmare föreskrifter om tillgången till personuppgifter för personer som är verksamma inom polisväsendet (3 och 4 §§).

Möjligheten att använda känsliga personuppgifter som är gemensamt tillgängliga i Säkerhetspolisens brottsbekämpande verksamhet som sökbegrepp regleras också i den nya polisdatalagen. Sådana personuppgifter får användas som sökbegrepp endast om det är absolut nödvändigt för de ändamål som Säkerhetspolisen, i sin brottsbekämpande verksamhet, får behandla personuppgifter för (5 kap. 11 §).

IAKTTAGELSER OCH BEDÖMNINGAR

Vid granskning hos Säkerhetspolisen den 18 november 2010 har Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden tagit del av Säkerhetspolisens interna regelverk för åtkomst till uppgifter i centralregistret. Nämnden har också fått viss information om rutinerna för uppföljning och kontroll av slagningar och sökningar i registret. Vidare har nämnden fått en redogörelse för gällande utbildnings- och behörighetsordning samt för rutinerna i nämnda avseenden. Säkerhetspolisen har även redogjort för de förebereelser som fortlöpande vidtas inför att den nya polisdatalagen träder ikraft samt för de åtgärder som pågår för att förbättra den interna uppföljningen av loggningar i systemet.

Vid granskningen har nämnden gjort följande iakttagelser.

Nämndens generella uppfattning, efter den redogörelse som har lämnats, är att de riktlinjer som tillämpas för behörighet till centralregistret och den utbildning som föregår en sådan behörighet i allt väsentligt är ändamålsenligt utformade. Nämnden anser också att de rutiner med en prövning i varje enskilt fall som föregår registreringar av känsliga personuppgifter innebär ett skydd mot att befattningshavare får tillgång till sådana uppgifter om enskilda.

Vid nämndens granskning har det framkommit att behörigheten till centralregistret alltid omprövas om en anställd byter enhet eller befattning. Behörigheten omprövas emellertid inte i samband med att den anställdes arbetsuppgifter förändras inom ramen för samma befattning. I den situationen

behåller befattningshavaren sin behörighet till centralregistret oavsett om han eller hon faktiskt använder uppgifter från registret i sitt arbete. Först ett år efter den senaste slagningen prövas om befattningshavaren fortfarande har behov av behörigheten.

Enligt nämndens mening är dessa rutiner inte överensstämmande med de bestämmelser i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och anvisningar som anger att behörigheten omgående ska tas bort om behovet bortfaller, t.ex. till följd av att arbetsuppgifterna förändras. Nämndens slutsats är därför att Säkerhetspolisen oftare bör följa upp att befattningshavare med behörighet till centralregistret faktiskt utför eller har behov av att utföra slagningar och sökningar i registret. Att en befattningshavare inte använder registret regelbundet kan vara en indikation på att behörigheten inte behövs och därför ska tas bort.

Det har även framkommit att det inte finns något skydd för känsliga personuppgifter som behandlas i centralregistret utöver det särskilda beslut som ska föregå en registrering och vissa behörighetsbegränsningar. Därmed kan en befattningshavare med behörighet att göra fritextsökningar använda en känslig personuppgift som sökbegrepp. Den nuvarande polisdatalagen innehåller i och för sig inte några begränsande regler i det avseendet utöver det generella kravet på behov av informationen. Möjligheten att använda känsliga personuppgifter som sökbegrepp kommer dock, som nämnts, att begränsas i och med att den nya polisdatalagen träder i kraft. Den allmänna huvudregeln kommer då att bli att det är förbjudet att använda sådana sökbegrepp. Om en sådan användning är absolut nödvändig för något av de ändamål som Säkerhetspolisen får behandla personuppgifter för, kommer den dock vara tillåten.¹ Enligt nämndens mening finns det goda skäl för att ett sådant restriktivt förhållningssätt bör tillämpas redan innan den nya lagen träder i kraft.

Nämnden konstaterar att det nya regelverket ställer högre krav än det tidigare på uppföljning och kontroll av behörigheter för att få tillgång till uppgifter i polisens register. Vidare ska tillgången till och behandlingen av sådan information omfattas av effektiva efterhandskontroller.² Säkerhetspolisen förefaller förbereda sig på ett bra sätt för de nya kraven. Nämnden vill i det sammanhanget särskilt framhålla behovet av att Säkerhetspolisen utvecklar rutinerna för uppföljning av hur de enskilda befattningshavarna behandlar den information som de faktiskt har tillgång till. Slagningar och sökningar som av någon anledning avviker från det normala bör t.ex. uppmärksammas och följas

¹ Prop. 2009/10:85 s. 266

² A a s. 270 f.

upp. Även systematiska stickprovskontroller bör förekomma. Nämnden avser att i sin kommande tillsynsverksamhet granska dessa frågor närmare.

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden beslutar att delge Säkerhetspolisen detta uttalande.